

Ivana Matas Ivanković

BROJEVI I BROJEVNE TVORENICE

1. Uvod

Brojevi se obično definiraju kao riječi koje nam govore koliko jedinica ima onoga što znači riječ uz koju stoje ili koliko jedinica treba odbrojiti da se dođe do nekoga predmeta ili pojma. Mogu biti jednorječni i višerječni, neki se sklanjaju, neki se ne sklanjaju, u brojeve se po gramatikama ubrajaju i brojevne imenice i brojevni pridjevi, pa se i tipovi sklonidbe razlikuju. Zajedničko im je značenje određene količine i zbog toga se tradicionalno obrađuju kao zasebna vrsta riječi, no da postoje različite nedosljednosti u takvu opisu, naglašavaju mnogi autori gramatika. Raguž, primjerice, zaključuje: „Brojevi kao zasebna vrsta riječi zapravo ne postoje, a njihovo izdvajanje kao vrste riječi samo je plod gramatičarske tradicije.” (Raguž 1997: 105). I Babić smatra da „brojeve i zamjenice treba preocijeniti i kao posebne vrste riječi” (Babić 2002: 15).

Kao zasebna skupina u *Mrežniku* su obrađeni brojevi i brojevne tvorenice, od kojih neke nedvosmisleno pripadaju nekoj drugoj vrsti (npr. *dvogodišnjak*, *tridesetak*, *trokut*). Početni popis uključivao je brojeve od *jedan* do *devetnaest*, sve desetice, sve stotice, brojeve *tisuću*, *milijun* i *milijardu* te neke druge riječi koje imaju kvantifikacijsko značenje (*cijelo*, *polovina*...). Popis rednih brojeva obrađenih u *Mrežniku* slijedi popis glavnih brojeva. U odabiru ostalih tvorenica u obzir se uzimala učestalost u uporabi te su kod nekih brojeva obrađene riječi koje označuju skupinu muškaraca (*dvojica*, *trojica*...), skupinu osoba obaju spolova (*dvoje*, *troje*...), prilozi koji završavaju na *-ak* te ostale izvedenice.¹ Kako bi se dobio što sustavniji prikaz te u konačnici obrada, napravljena je i tablica, u kojoj su u prvome stupcu glavni brojevi i dalje po stupcima njihove tvorenice.² Taj se popis tijekom rada i proširivao ako se uočilo da se riječ često upotrebljava ili pak doprinosi sustavnomu opisu (tako su primjerice dodane riječi *jednogodišnji*, *dvosjed*...).

¹ Početni popis vidi u 1. prilogu.

² Tablicu vidi u 2. prilogu.

2. Oznaka vrste riječi

U rubriku *Vrsta riječi* upisivale su se sljedeće odrednice: *glav. br.* (npr. *četiristo*), *red. br.* (npr. *četiristoti*) i *zb. br.* (npr. *dvoje, troje, četvero*), zatim za imenice i pridjeve koji s brojevima dijele značenje ‘koliko jedinica ima onoga što znači riječ uz koju stoje’ odrednice *br. im. ž.* (npr. *dvojica, trojica, četvorica*) te *br. prid.* (npr. *jedni, dvoji, troji, četveri*). U skupini s brojevima obrađen je i velik broj riječi koje nisu brojevi, ali im je broj tvorbena osnova, te one imaju odrednice *im. m.* i *im. ž.* za imenice (kao što su *tridesetogodišnjak, tridesetogodišnjakinja, tridesetogodišnjica*), *prid.* za pridjeve (kao *tridesetogodišnji*) i *pril.* za priloge (kao *tridesetak, triput*).

3. Oblici

Brojevi od *pet* do *dvadeset* te sve desetice i stotice nesklonjivi su i imaju oznaku *glav. br. <neskl.>*. Sklonjivi brojevi *jedan, dva, tri* i *četiri* u rubrici *Oblici* imaju navedene padežne oblike u kojima taj broj može doći, pri čemu radi lakšega snalaženja korisnika kao natuknica postoji i *dvije*, ali ona ima uputnicu na *dva*. Uz riječi koje su tvorbeno povezane s brojevima oblici se navode kao i ostalim riječima u Mrežniku (npr. uz *četrdesetogodišnjak* stoji *GA četrdesetogodišnjāka, DL četrdesetogodišnjāku, V četrdesetogodišnjāče, I četrdesetogodišnjākom; mn. NV četrdesetogodišnjāci, G četrdesetogodišnjākā, DLI četrdesetogodišnjācima, A četrdesetogodišnjāke*). Velika je pozornost posvećena sustavnomu donošenju oblika (vidi 1. tablicu).

1. tablica: Primjeri sustavnosti u donošenju oblika brojeva i brojevnih tvorenicā

dvā glav. br. (G dvājū, DLI dvāma, A dvā; ž. G dvījū, DLI dvjēma, A dvjje)
trī glav. br. (G trījū, DLI trīma, A trī)
četiri glav. br. (G četirijū, DLI četirīma, A četiri)
pēt glav. br. <neskl.>
šest glav. br. <neskl.>
sēdam glav. br. <neskl.>
drūgī red. br. (G drūgōg(a); ž. drūgā, s. drūgō)
trēcī red. br. (G trēcēg(a); ž. trēcā, s. trēcē)
čētvrtī red. br. (G čētvrtōg(a); ž. čētvrtā, s. čētvrtō)
dvōjica br. im. ž. (G dvōjicē, DL dvōjici, A dvōjicu, I dvōjicōm)
trōjica br. im. ž. (G trōjicē, DL trōjici, A trōjicu, I trōjicōm)
čētvōrica br. im. ž. (G čētvōricē, DL čētvōrici, A čētvōricu, I čētvōricōm)
dvōje zb. br. (G dvōje/dvōjēg(a)/dvōg/dvōga, D dvōma/dvōjēm(u)/dvōm/dvōmu/dvōme, A dvōje, L dvōma/dvōjēm(u)/dvōm/dvōme/dvōmu, I dvōma/dvōjīm; <i>neskl.</i> uz nebrojive imenice)
trōje zb. br. (G trōje/trōjēg(a)/trōg/trōga, D trōma/trōjēm(u)/trōm/trōmu/trōme, A trōje, L trōma/trōjēm(u)/trōm/trōme/trōmu, I trōma/trōjīm; <i>neskl.</i> uz nebrojive imenice)
dvōsoban prid. (G dvōsobna; <i>odr.</i> dvōsobnī, G dvōsobnōg(a); ž. dvōsobna, s. dvōsobno)
trōsoban prid. (G trōsobna; <i>odr.</i> trōsobnī, G trōsobnōg(a); ž. trōsobna, s. trōsobno)
dvōkatnica im. ž. (G dvōkatnicē, DL dvōkatnici, A dvōkatnicu, I dvōkatnicōm; <i>mn.</i> NA dvōkatnice,

G dvòkatnīcā, DLI dvòkatnicama)

tròkatnica im. ž. (G tròkatnicē, DL tròkatnici, A tròkatnicu, I tròkatnicōm; mn. NA tròkatnicē, G tròkatnīcā, DLI tròkatnicama)

4. Definicije i primjeri

Značenja brojeva i brojevnih riječi opisana su u tipskim definicijama. Svi srodni brojevi i brojevne riječi imaju jednako formuliranu definiciju (vidi 2. tablicu). Značenja brojeva potvrđena su primjerima iz korpusa, pri čemu se težilo da primjer bude karakterističan za određeno značenje.

2. tablica: Primjeri sustavnosti u donošenju tipskih definicija

dva	1. Dva je broj koji se obilježuje s 2, za jedan veći od broja jedan i za jedan manji od broja tri. 2. Dva je najniža prolazna školska ocjena označena s 2.
tri	1. Tri je broj koji se obilježuje s 3, za jedan veći od broja dva i za jedan manji od broja četiri. 2. Tri je srednja školska ocjena označena s 3.
četiri	1. Četiri je broj koji se obilježuje s 4, za jedan veći od broja tri i za jedan manji od broja pet. 2. Četiri je školska ocjena između dobar i izvrstan/odličan označena s 4.
pet	1. Pet je broj koji se obilježuje s 5, za jedan veći od broja četiri i za jedan manji od broja šest. 2. Pet je najviša školska ocjena označena s 5.
drugi	Drugi je koji je iza prvoga, a prije trećega.
treći	Treći je koji je iza drugoga, a prije četvrtoga.
četvrti	Četvrti je koji je iza trećega, a prije petoga.
peti	Peti je koji je iza četvrtoga, a prije šestoga.
dvoje	Dvoje je skupina od dviju osoba različita spola.
troje	Troje je skupina od triju osoba različita spola.
četvero	Četvero je skupina od četiriju osoba različita spola.
petero	Petero je skupina od pet osoba različita spola.
dvogodišnji	1. Dvogodišnji je koji ima dvije godine. 2. Dvogodišnji je koji traje dvije godine. 3. Dvogodišnji je koji se odnosi na dvije godine.
trogodišnji	1. Trogodišnji je koji ima tri godine. 2. Trogodišnji je koji traje tri godine. 3. Trogodišnji je koji se odnosi na tri godine.
četverogodišnji	1. Četverogodišnji je koji ima četiri godine. 2. Četverogodišnji je koji traje četiri godine. 3. Četverogodišnji je koji se odnosi na četiri godine.
petogodišnji	1. Petogodišnji je koji ima pet godina. 2. Petogodišnji je koji traje pet godina. 3. Petogodišnji je koji se odnosi na pet godina.

5. Kolokacije

Uz brojevne riječi navode se i kolokacije. Najčešća kolokacija u skladu je sa značenjem količine te pitanje koje se upisuje u rubriku *Odrednica* uz glavne brojeve glasi, primjerice, *Čega može biti pet?*, a odgovori (kolokacije) su preuzimani iz korpusa prema učestalosti pojavnica te su unošeni abecednim redom (primjerice, kod broja *pet* to su: *dana, godina, metara, milijuna, minuta, mjeseci, sati, tisuća, utakmica, zvjezdica*). Pitanje za neživo smatra

se općim pitanjem koje se odnosi i na živo³ te se isto pitanje navodi i uz zbirne brojeve (npr. *Čega može biti petero?*) te uz brojevne imenice (npr. *Čega može biti petorica?*) iako oni označuju skupine osoba. U pretrazi korpusa prema učestalosti isticala se veza broja i prijedloga te su najčešći prijedlozi koji dolaze iza broja izdvojeni u rubrici *Kolokacija*, s odrednicom tipa *pet + prijedlog* (vidi 1. sliku). Uz imenice tvorbeno povezane s brojevima postavljala su se pitanja kao i za druge imenice u *Mrežniku*, u skladu s uporabom u korpusu (npr. uz *petogodišnjak*: *Kakav je petogodišnjak?* ili *U vezi s petogodišnjakom spominje se:*, te uz *petogodišnjica*: *Čega može biti petogodišnjica?* i *Što se s petogodišnjicom može?*). Isto vrijedi i za redne brojeve i pridjeve (*Što može biti petnaesto?* i *Što može biti petogodišnje?*).

pět **pet** glav. br. <neskl.>

1 Pet je broj koji se obilježuje s 5, za jedan veći od broja četiri i za jedan manji od broja šest.
 - *Da bi program bilo moguće realizirati, minimalan broj polaznika iznosi pet, a maksimalan dvadeset.*
 - *Nekad je dovoljno samo pet minuta da se osjećaš preporođenim.*

Čega može biti pet? dana, godina, metara, milijuna, minuta, mjeseci, sati, tisuća, utakmica, zvjezdica

pet + prijedlog: pet do (devet porcija voća, šest sati), pet na (dan, jedan), pet od (šest zgoditaka, sedam kategorija), pet u (autu, jedan), pet za (Linu, nas)

2 Pet je najviša školska ocjena označena s 5.
 - *Ove je godine čak 43 posto zagrebačkih osmaša prošlo s pet.*
 - *Uspjela sam dobiti pet iz testa iz engleskog.*

pěti **peti** red. br. (G pětōg(a); ž. pětā, s. pětō)

Peti je koji je iza četvrtoga, a prije šestoga.
 - *Rezanje vrhova lišća moguće je peti dan nakon tretiranja.*
 - *Berlin će Blanki biti peto svjetsko prvenstvo uokvireno u devet godina.*

Što može biti peto? album, dan, gol, mjesec, naslov, nastavak, poraz, razred, rođendan, set

Tvorba: pet-i,

Kolokacijska baza hrvatskoga jezika: http://ihj.hr/kolokacije/search/?q=peti&search_type=basic

1. slika: Primjeri obrade brojeva *pet* (dio obrade) i *peti* s kolokacijama

6. Normativna napomena

Mrežnik je normativni rječnik te se uz natuknice oko kojih postoji normativna dvojba navodi tipska normativna napomena, primjerice uz *petero* (kao i sve ostale zbirne brojeve na *-ero*) napominje se da oblik *petero* nije u skladu s hrvatskim standardnim jezikom (v. 2. sliku). Uz natuknicu *desetina* (tipskom napomenom koja se donosi uz paronime) upućuje se na razliku između riječi *desetak* i *desetina* (v. 3. sliku). Uz neke se brojevne riječi daje napomena o tome kako se zapisuju te napomena o mogućnoj pleonastičnoj uporabi, npr. uz priloge tvorene od brojeva sufiksom *-ak*, kojima se izražava približna vrijednost (v. 4. sliku).

³ Usp. „Nikad ne postavljamo pitanje poput *Tko je pekarov?* nego se npr. *žena* i *sin* nalaze kao odgovor na pitanje *Što je pekarovo?*” (Hudeček i Mihaljević 2018.).

pěteru **petero** zb. br.

Petero je skupina od pet osoba različita spola.

- *Budući da imamo petero djece, to je jedna od rijetkih prilika kad su svi mirni, što je opuštajuće i u čemu uživam.*

- *I ove je godine, kao i prilikom prethodna četiri natječaja, pozvano petero umjetnika.*

Čega može biti petero? braće (i sestara), članova, djece, kandidata, ljudi, osoba, putnika, studenata, učenika, unučadi

• Brojevne riječi koje označuju skupinu osoba različita spola u hrvatskome standardnom jeziku tvore se sufiksom *-ero*. Nepravilno je takve imenice izvoditi sufiksom *-oro*, dakle, umjesto *četvoro*, *petoro*, *šestoro*, *sedmero*, *osmero*, *desetero*, *desetero* pravilno je *četvero*, *petero*, *šestero*, *sedmero*, *osmero*, *devetero*, *desetero*.

Tvorba: pet-ero,

Kolokacijska baza hrvatskoga jezika: http://ihj.hr/kolokacije/search/?q=petero&search_type=basic

2. slika: Normativna napomena uz natuknicu *petero*

• Riječi *desetci* i *desetine* nemaju isto značenje. Riječ *desetci* imenica je koja znači 'skupine od oko deset, približno deset članova', a riječ *desetine* množina je riječi *desetina*, koja znači 'deseti dio čega'. Stoga nije dobro *Okupile su se desetine građana.*, *desetine tisuća prosvjednika*, nego treba *Okupili su se desetci građana.*, *desetci tisuća prosvjednika*.

3. slika: Normativna napomena uz natuknicu *desetina*

tridesetak **tridesetak** pril.

Tridesetak je približno trideset, oko trideset.

- *U mjestu i danas djeluje tridesetak likovnih amatera.*

- *Violeta Butina bioenergijom se bavi tridesetak godina.*

Čega može biti tridesetak? centimetara, članova, dana, godina, kilometara, ljudi, metara, minuta, sekundi, tisuća

• U hrvatskome se jeziku približna mjera izražava brojevnim priložima koji završavaju na *-ak*, primjerice, *tridesetak* 'približno ili oko trideset', *stotinjak* 'približno ili oko sto' itd. Pogrešno je upotrebljavati pleonazam s prilogom *oko*, kojim se označuje približnost, i brojevnim prilogom koji završava na *-ak* jer se tako nepotrebno ponavlja isto značenje. Nepravilno je *Mi smo ljudi od oko tridesetak godina.*, *Na koncert je došlo oko stotinjak ljudi.*, a pravilno je *Mi smo ljudi od oko trideset / tridesetak godina.*, *Na koncert je došlo stotinjak / oko sto ljudi.*

• Tvorenice koje označuju približnu količinu i u kojima je prva sastavnica broj, pišu se sa spojnicom: *200-tinjak*, *30-ak*, *50-ih godina*. Iza spojnice zapisuje se samo ono što ne pripada osnovi te, ako osnova završava na *t*, ne treba *t* ponavljati i u nastavku. Umjesto *10-tak*, *30-tih* treba pisati *10-ak*, *30-ih*.

Tvorba: trideset-ak,

4. slika: Normativna napomena uz natuknicu *tridesetak*

7. Podnatuknice i frazemi

Uz neke se brojevne riječi navode podnatuknice i frazemi. Tako su uz *jedan* obrađeni frazem *jedan ko nijedan*, *jedno s drugim*, *jedno te isto*, *složni kao jedan*, *svi do jednoga*, a u natuknici *trokut* kao podnatuknice obrađuju se i *bermudski trokut* i *ljubavni trokut* (v. 5. sliku).

trókut: **trokut** im. m. (G trókúta, DL trókútu, A trókút, I trókútom; mn. N trókúti/trókutovi, G trókúti/trókutová, DLI trókútima/trókutovima, DLI trókúte/trókutove)

¹ mat. **Trokut je lik u ravnini omeđen trima stranicama.**

- *Bilo koji drugi trokut može se dobiti isijecanjem nekoliko takvih pravokutnih trokuta iz pravokutnika stranica paralelnih s a 1 i a 2 (slika 1).*
 - *Pokazuje se da za tupokutne trokute treba izmijeniti jedan predznak u danim formulama da bi one postale točne i u ovom slučaju.*

Kakav je trokut? jednakokrčan, jednakostraničan, pravokutan, tupokutan

Što se s trokutom može? nacrtati ga, označiti ga, zamisliti ga

U vezi s trokutom spominje se: hipotenuza, kaleta, krak, nejednakost, površina, sličnost, stranica, težište

² **Trokut je dio crtačega pribora koji služi za mjerenje, povlačenje ravnih crta i crtanje pravih kutova.**

- *U početku velike igre bili su to samo crni, sivi i bijeli trokuti konstruirani s pomoću šestara, ravnala i trokuta.*

- *Pored toga moći će se iskoristiti popust koji vrijedi za sav dodatni potreban pribor - pernice, ravnala i trokute, bojice, tempere, školske torbe i ostali bogati asortiman.*

Koordinacija: trokut i ravnalo, trokut i šestar

U vezi s trokutom spominje se: bojicama, pernicom, škarama, temperama

Ljubavni trokut

Ljubavni trokut ljubavni je odnos među trima osobama.

- *Ovaj nijemi film fokusira se na ljubavni trokut između dva muškarca i žene u kojemu boksač pobjedama u ringu pokušava pridobiti svoju ljubav.*

- *Bezglava strast razmažene i dezorijentirane mlade žene zatire se ubojstvom njezina dobrohotnog muža, jedinog aktera fatalnog ljubavnog trokuta po vrelim afričkim suncem koji se u njemu našao i ne znajući.*

Kakav je ljubavni trokut? bizaran, intrigantan, klasičan, neobičan, zanimljiv

bermudski trokut

¹ **Bermudski trokut neslužbeni je naziv za morski trokut između Bermuda, Floride i otoka Portorika u Atlantskom oceanu.**

- *Ovisno o izvorima, u bermudskom trokutu se od vremena Kristofora Kolumba do danas dogodilo od 200 do 1000 nesreća.*

- *Tajanstvenim tragedijama u bermudskom trokutu naknadno je pripisano i otkriće broda Mary Celeste.*

Kakav je bermudski trokut? smrtonosan, tajanstven, vražji, zloglasan

² pren. **Bermudski trokut mjesto je na kojemu što neobjašnjivo nestaje.**

- *U tom bermudskom trokutu trgovačkih centara začinjenom atmosferskom nepogodom do bola blesavih reklama izgubili smo dijete i nitko ga nije prijavio službi za nestale osobe.*

- *Nazvali su to područje bermudskim trokutom za mačke. Brojila sam i gotovo 50 mačaka je nestalo.*

TVORENICE: trokutast, trokutić

Tvorba: tr-o-kut,

Struna: <http://struna.ihj.hr/search-do/?q=trokut&naziv=1&polje=0#container>

Kolokacijska baza hrvatskoga jezika: http://ihj.hr/kolokacije/search/?q=trokut&search_type=basic

5. slika: Primjer podnatuknica *ljubavni trokut* i *bermudski trokut* uz natuknicu *trokut*

8. Tvorbena napomena⁴

U *Hrvatskome mrežnom rječniku – Mrežniku* pri obradi brojeva i riječi motiviranih brojevima pokazalo se da dosadašnji opisi tvorbe koji se nalaze u gramatikama ne nude sva rješenja te je za ispunjavanje rubrike *Tvorbena raščlamba* u nekim primjerima bila potrebna detaljnija analiza, što je u konačnici dovelo do usustavljanja tvorbe svih brojevnih riječi u *Mrežniku*. Brojevi i brojevne riječi u hrvatskim gramatikama te u Babićevoj monografiji nisu iscrpnije obrađeni te se objašnjava: „Ni brojevi koji su prividno otvoren sustav nemaju tvorbeno bitnih posebnosti. Uz to brojeve i zamjenice treba preocijeniti i kao posebne vrste riječi.” (Babić 2002: 15). Tako se podatci o njihovoj tvorbi nalaze „razbacani” na drugim mjestima, najčešće u morfologiji u poglavlju o brojevima (kao npr. u gramatikama Barić i dr. te Silić i Pranjković).

Pri tvorbenoj analizi brojeva i riječi nastalih od brojeva otvaraju se mnoge dvojbe. Iako bi se tvorba većine brojeva mogla promatrati kao proces koji je završen još u praslavenskome, pa i prije, i dio je etimologije, ipak ih zbog vidljivosti tvorbenih dijelova promatramo s tvorbenoga gledišta. Zbog težnje za dosljednošću i usustavljenim pristupom iscrpno je proučena tvorba

⁴ Ovaj dio rada nastao je na temelju rada: Matas Ivanković, Ivana. 2020. Tvorba brojevnih riječi u *Hrvatskome mrežnom rječniku – Mrežniku*. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 46/2. 853–870.

svih brojevnih riječi obuhvaćenih prvom četverogodišnjom fazom projekta *Mrežnik*. Riječi su podijeljene na netvorbene i tvorbene, napravljena je analiza osnova od *jedan* do *četiri* te su izdvojeni tvorbeni načini. U obzir su uzeti i postojeći opisi u gramatikama i rječnicima, koji se u nekim primjerima razlikuju. Brojevi i brojevne riječi nastali su sufiksacijom (npr. *dvadeset-i*, *dvanaest-ero*), složeno-sufiksacijskom tvorbom (npr. *dv-o-dijel-an*, *trideset-o-godiš-nji*), srastanjem (npr. *dva-deset*, *tri-sto*) i slaganjem (npr. *pet-o-godišnjica*).

Višerječnice (kao što su glavni brojevi koji imaju jedinice, desetice, stotice, tisućice..., npr. *dvadeset osam*, *dva milijuna sedamsto tisuća tristo pedeset tri* i redni brojevi koji imaju jedinice, desetice, stotice, tisućice, npr. *dvadeset osmi*, *dva milijuna sedamsto tisuća tristo pedeset treći*) ne ulaze u popis natuknica ni podnatuknica za obradu u 1. fazi te im se i ne određuje tvorba (odnosno određuje im se posredno, određivanjem tvorbe njihovim sastavnicama).

Brojevi i brojevne riječi trenutačno obuhvaćaju oko 300 natuknica u *Mrežniku*, a pri obradi njihove tvorbe za *Mrežnik* trebalo je: 1) odrediti za koje se brojevne riječi bilježi tvorba, odnosno za koje se ne bilježi; 2) odrediti tvorbene modele, tj. onima kojima se bilježi tvorba napraviti tvorbenu analizu – odrediti osnovu (ili osnove) i ostale tvorbene dijelove.

Popis tvorbene raščlambe brojeva i brojevnih riječi uključenih u abecedarij *Mrežnika* (1. faza) nalazi se u popisu na kraju ovoga poglavlja.

8.1. Brojevne netvorenice i tvorenice

Brojevi od *jedan* do *deset* glavni su brojevi, a *jedan*, *dva*, *tri* i *četiri* sklonjivi su, dok su oni od *pet* do *deset* nesklonjivi. Podrijetlom su iz praslavenskoga i indoeuropskoga i njima se ne bilježi tvorba. Brojevi od *jedanaest* do *devetnaest* nastali su tako da se broj od *jedan* do *devet* spojio s *na desęte*. Iako brojevi od *jedanaest* do *devetnaest* u svojem sastavu imaju jedinicu i deseticu, npr. *jedan* i *deset*, *-naest* se danas ne može dovesti u tvorbenu vezu s dijelovima od kojih je sastavljen, ti dijelovi više nisu transparentni te se tim brojevima ne bilježi tvorba.

Netvorenice su i broj *sto* (u *sto kuna*), imenica *tisuća* (u *dvije tisuće*), broj *tisuću* (u *tisuću kuna*). Netvorenice su i imenica *milijun* (u *dva milijuna*) i broj *milijun* (u *milijun kuna*), imenica *milijarda* (u *dvije milijarde*) i broj *milijardu* (u *milijardu kuna*) jer su posuđenice (*milijun* je posuđeno iz talijanskoga *milione*, a *milijarda* je posuđeno preko njemačkoga *Milliarde* iz fr. *milliard*, usp. ERHJ, s. v.).

Tvorenice su riječi koje su nastale tvorbom od neke druge riječi. Riječ od koje se polazi naziva se *osnovna riječ*. Ovdje će se prikazati brojevne riječi koje čine tvorbenu porodicu i koje kao osnovu imaju broj. One su nastale različitim načinima: sufiksacijom, složeno-sufiksacijskom tvorbom, srastanjem i slaganjem.

U osnovi su svih tvorenih brojeva i brojevnih riječi brojevi od *jedan* do *deset* (*dvanaest*, *trideset*) te osnove tzv. okruglih brojeva (*sto*, *tisuću*...). Osnove od *pet* do *deset* ne mijenjaju se osim što se bilježe glasovne promjene u spoju s drugim riječima (gubljenje suglasnika, npr. *pedeset*, ili jednačenje po zvučnosti, npr. *šezdeset*). Brojevi su se prije sklanjali (usp. Damjanović 1995: 95), a sklanjaju se i danas u drugim slavenskim jezicima, npr. u ruskome, te se kod brojeva *sedam* i *osam* pojavljuju oblici s *a* (*sedamsto*, *osamnaest*) i bez *a* (*sedmi*, *osmica*).

Brojevi od *jedan* do *četiri* kao osnova pojavljuju se u više oblika.

Osnove od *jedan*. Uz tvorenice s osnovom *jedan-* (*jedanaest*) postoje i tvorenice s osnovom *jedn-* (*jednodijelan*) i s osnovom *jedin-* (*jedini*, *jedinica*). Kao supletivna osnova sa značenjem jedinice pojavljuje se *prv-* (npr. u *prvi* i *prvina* sa značenjem ‘ono što je prvo’ (usp. Babić 2002: 262) ili u nazivniku razlomka ako je složen s *jedan*, npr. *osam dvadesetprvina* (uz *osam dvadesetjednina*)).

Osnove od *dva*. U tvorenicama od broja *dva* postoji nekoliko oblika (usp. *dvaput*, *dvica*, *dvjesto*, *dvodijelan*, *dvojica*). U *dvadeset*, *dvaput* osnova je *dva-*. Njezinim alomorfom može se smatrati i oblik *dvje-*, koji se pojavljuje u *dvjesto*. Za *dvicu* u Skokovu rječniku stoji: „Pridjev **дѣвъ* + *j* > **dvij* potvrđen je samo u poimeničenju *dvica* f (Dalmacija) »sinonim: dvojka«, ali se ta izvedenica može tumačiti po analogiji od *trica*” (1, 464), no prema Babiću „[o]d osnova glavnih brojeva *dva*, *tri* i rednih od *četvrti* i dalje sufiksom *-ica* tvore se imenice koje znače brojku ili predmet označen tom brojkom” (2002: 187) te je sustavnije u *dvica* odrediti osnovu *dv-* (što je u skladu s drugim oblicima na *-ica*, npr. *sedmica*, *trica*...). U ERHJ-u (211) *dvo-* se opisuje kao prefiks: „postao od **дѣво-* (stsl. *дѣво-*, sln. *dvo*, strus. *дво*) v. **dva**. Produktivan prefiks, usp. npr. **dvoglasnik**, **dvojajčani**, **dvojezičan**.” Budući da se pod prefiksima uglavnom navode prijedlozi ili niječnice, teško je prihvatiti da je *dvo-* prefiks. To bi onda značilo i da su primjerice *tro-* u *trostrani* i *sedmo-* u *sedmogodišnji* također prefiksi. S obzirom na tvorbu s tim brojevima, sustavnije je govoriti o osnovi *dv-* i spojniku -

o- (*dv-o-jajčani*, *dv-o-glasnik*, *dv-o-jezičan*, kao u *tr-o-strani*, *sedm-o-godišnji*, *devet-o-mjesečni...*).

Od broja *dva* postoje dakle alomorfne osnove *dva-*, *dvje-* i *dv-*, koje su u tvorbenoj vezi. Iako se *dvoje*, *dvoji* mogu uzeti kao netvorenice (usp. ERHJ), ovdje se promatraju kao tvorenice nastale od osnove *dv-*. Uz te osnove postoji i supletivna osnova *drug-*, koja se pojavljuje u *drugi*, *drugina*.

Osnove od *tri*. *Tri* je kao osnova slično *dva*. U *trideset*, *triput* pojavljuje se osnova *tri*. U *trica* *tr-* se smatra osnovom, a *-ica* sufiksom (usporedi *dvica*). Alomorf *tr-* pojavljuje se i u riječima *trodijelan*, *trogodišnji*, u kojima postoji i spojnik *-o-*. U *troje*, *troji* imamo također osnovu *tr-* (*troj-* je dalje osnova u *trojka*). U *treći* je osnova *treć-*.

Osnove od *četiri*. Osnova *četiri* pojavljuje se primjerice u *četiristo*. Alomorfna je osnova *četir-* koja se pojavljuje u *četрнаest*, *četrdeset* (čak i u nenormativnim oblicima *četri*, *četristo*).

Iako prema Babiću ne postoji tvorbena veza između *četvrti* i *četiri*,⁵ u Skoku se ti oblici tumače kao prijevoini stupnjevi⁶, te se kao alomorfne osnove s brojem *četiri* mogu uzeti *četir-*, *četr-*, *četver-*, *četvor-*, *četvrt-*, ali i *četv-*, koja će se detaljnije opisati uz sufiksaciju.

8.2. Tvorbeni načini

Sufiksacija je tvorbeni način u kojemu se na osnovu dodaje tvorbeni nastavak ili sufiks te se njime izražava tvorbeno značenje.

- sufiksi *-oje*, *-ero* (*-oro*), *-oji*, *-eri*

Tvorba brojevnikih imenica i pridjeva različito je interpretirana u gramatikama i rječnicima. Prema gramatikama su *-oje* i *-ero* (*-oro*) te *-oji*, *-eri* sufiksi,⁷ no obrađeni su u etimološkim

⁵ „Brojevni pridjev *četvrti* znači ‘koji dolazi s brojem četiri’ pa su *četvrti* i *četiri* u nekoj vezi, ali kako nije jasan odnos morfema, to nije tvorbena veza.” (Babić 2002: 25).

⁶ „Taj prijevoin dolazi najprije u dva stepena: *ver* i *vor*, prvi u pridjevu *četver* (15. v.), poimeničenom s *-ica* *četvèrica* (...): s prijevoinem *o*: *četvoro* (...). Niži prijevoini stepen *vr* < stcslav. *vrъ-* nalazi se u određenom pridjevu na *t* kao rednom brojniku: *čètvrtī* (...)” (Skok 1971: 1, 317).

⁷ Usp. „Brojevi tvoreni sufiksom **-ero**, **-oro** (stilski obilježeni), npr. *čètvero* – *čètvoro*, *pètero* – *pètoro* i ostali izvedeni od ostalih viših nepromjenljivih brojeva, imaju oblike slične oblicima zamjenica koje završavaju na nenepčani suglasnik...” (Barić i dr. 1997: 219) i brojevni pridjevi „[n]ačinjeni su sufiksom **-oj-** (*dv-oj-*, *ob-oj-*, *tr-oj-*) i **-er-**, **-or-** (*čètv-er-*...)” (Barić i dr. 1997: 220) te „Brojevni se pridjevi tvore tako da se na osnovu glavnoga broja dodaju sufiksi *-oj(ī)* i *-or(ī)*. Usp.: *dvòjī*, *tròjī*, *čètvorī*, *pètorī* itd.” (Silić i Pranjković 2005: 145).

rječnicima te se može zaključiti da pripadaju dijakroniji (usp. npr. *dvoje*⁸, *četvero*⁹ u ERHJ-u), dakle danas se riječi poput *dvoje*, *četvero*, *dvoji*, *četveri* ne bi tvorbeno analizirale.

Tvorba je složen sustav u kojem često oblična ili morfološka osnova jedne riječi postaje tvorbeni osnova drugim riječima, kao što i sufiksi sudjeluju u tvorbi više riječi, pa je korisno i osnove i sufikse sagledati u kontekstu drugih osnova i sufiksa (drugih tvorbenih modela). Ako se *-oje* i *-ero* (*-oro*) odrede kao sufiksi (u tome slučaju tvorbeni bi raščlamba u rječniku bila *dv-oje*, *dv-oji*, *čtv-ero*, *čtv-eri*, *deset-ero*, *deset-eri*), u tvorenice od broja *četiri* uvodi se i osnova *čtv-*. Potvrda za to bile bi i tvorenice kao *četverac*, *desetarac*, u kojima se sufiks *-erac*¹⁰ dodaje na osnovu, koja bi u slučaju riječi *četverac* bila *čtv-*, a u slučaju riječi *desetarac* *deset-*.

Budući da je riječ o sufiksima koji su danas neplodni, *-oje* i *-ero* (*-oro*) te *-oji*, *-eri* mogu se promatrati i kao dio osnove (u tome slučaju *dvoje*, *dvoji*, *četvero*, *četveri*, *desetero*, *deseteri* u rječniku ne bi imali tvorbeni raščlambu). No sve smo brojeve preuzeli iz prošlih vremena, pa bi se, s jedne strane, cijeli sustav glavnih brojeva mogao promatrati kao dio etimologije, a ne kao dio tvorbe. Međutim, budući da su tvorbeni dijelovi kod brojeva (npr. *četrdeset*, *petsto*) još uvijek prozirni, uobičajeno ih promatramo kao tvorenice, pa se u taj specifični tvorbeni okvir brojeva može uvrstiti i tvorba sufiksima *-oje* i *-ero* (*-oro*) te *-oji*, *-eri* (dakle tvorbeni bi opis u rječniku bio *dv-oje*, *dv-oji*, *čtv-ero*, *čtv-eri*, *deset-ero*, *deset-eri*).

- sufiksi *-i*, *-ti* i *-iti* (redni brojevi)

U tvorbi rednih brojeva sudjeluju sufiksi *-i*, *-ti* i *-iti*. Sufiks *-i* dodaje se na osnove glavnih brojeva od *pet* do *dvadeset* i na ostale složenice s *deset* te na osnove *prv-*, *drug-*, *treć-* i *četvrt-*. Sufiks *-ti* dodaje se na osnovu *sto-*, *milijun-* i složenice sa *sto*, a sufiks *-iti* na osnovu *tisuć-* i *milijard-*.

- sufiks *-ica*

⁸ ERHJ *dvoje* opisuje kao „[p]oimeničeni srednji rod pridjeva *dvôj* <ž *dvôja* sr *dvôje*> ‘dvostruk od dva’, v. *dvoji*.” Prema Skoku uz *dva* piše „nom. ak. duala m i n, prema *dvîje*, nom. ak. duala f, gen. duala *dvaju* m i n prema *dviju* f, dat. i instrum. duala *dvama* m i n pored *dvoma* (o prema scslav. gen. *dvôju*) prema *dvjema* f, »duo«. Upor. *oba*, *obje* (v.). Odatle: pridjev kolektivnog značenja *dvôj*, *dvôja*, *dvôje* »duplex«. Poimeničenja: *dvoje* n, na *-ica* *dvôjica* (takoder stcslav., samo za muško jer je izvedeno od *dvoji*-...” (Skok 1971: 1, 463).

⁹ „Postalo od psl. **četvero*, **četverъ*, **čtvorъ* (stcsl. *čtvorъ*, sln. *čtvêr*, *čtvêro*, rus. *чѣмpero*, strus. i *чѣмpero*, polj. *czworo*), što je izvedeno od korijena koji je u **četyre*, v. *četiri*; srodno s lit. *ketveri* m, *kėtverios* ž ‘četvero’ < ie. **k^wetwer-*. Oblici sa sufiksom *-er-* učestaliji su na zapadu, a s *-or-* na istoku srednjojužnoslavenskog područja.” (ERHJ: 129).

¹⁰ „Sufiks *-er(a)c* dolazi na brojevnice osnove u izvedenicama s različitim značenjem, najčešće znači stih, čamac ili naziv u športu...” (Babić 2002: 91).

Sufiks *-ica* pojavljuje se u riječima kao *dvica, trica...*, u *četvorica, petorica...* te u *dvokatnica, trokatnica...*

U prvom slučaju „[o]d osnova glavnih brojeva *dva, tri* i rednih od *četvrti* i dalje sufiksom *-ica* tvore se imenice koje znače brojku ili predmet označen tom brojkom” (Babić 2002: 187). Sufiks *-ica* u nekim primjerima upotrebe riječi *tisućica* koji pripadaju razgovornomu stilu ima i stiliziranu deminutivnu nijansu (npr. *Mogao bih im dati koju tisućicu kad smislim način kako ću sakriti dobročinitelja., Još vjerojatno koju tisućicu eura moraš udrobiti komunalcima da ti presele priključak struje s krova kroz zemlju...* hrWaC).

Iako u opisu brojevnih imenica Silić i Pranjković govore o sufiksima *-ojic(a), -oric(a)*,¹¹ prihvatljiviji je Babićev opis, po kojemu se od osnova brojevnih pridjeva *dvoji, troji* i ostalih na *-or-* sufiksom *-ica* izvode imenice koje znače muške osobe: *dvojica, trojica, četvorica, petorica, šestorica, sedmorica, osmorica, jedanaestorica, tridesetorica...* (usp. Babić 2002: 188). Na isti način tumači se i njihov nastanak u gramatici Barić i dr. (usp. 1997: 221) te u ERHJ-u (primjerice uz *četvorica* piše da je postalo od psl. **četverica/*četvorica*, što je izvedeno od **četver-/*četvor-*).

Sufiks *-ica* sa značenjem zgrade (kao npr. u *prizemnica*) pojavljuje se i u riječima *četverokatnica, dvokatnica, jednokatnica, trokatnica* (s preoblikama ‘četverokatna zgrada’, ‘trokatna zgrada’ itd.).

- ostali sufiksi

Sufiks *-ka* pojavljuje se u imenicama *dvojka, trojka, četvorka...* koje mogu označivati skupinu osoba, brojku i ono što je njome označeno (osobu, prostoriju, tramvaj, igraču kartu, školsku ocjenu i sl.) te u starijim tekstovima posudu određenoga broja mjernih jedinica (usp. Babić 2002: 286).

U *četvrtinka* sufiks je *-inka*, koji se pojavljuje još u *milijardinka, milijuntinka, stotinka, tisućinka* itd. (usp. Babić 2002: 290).

Nazivnici razlomaka tvore se od osnova rednih brojeva i sufiksa *-ina* (*četvrtina, petina, dvadesetina, tisućina*).

¹¹ „Brojevne imenice tvore se tako da se na osnovu glavnoga broja dodaju sufiksi *-ojic(a), -oric(a), -oj(e)* i *-er(o)*. Usp.: *dv(â) + ojica > dvòjica, tr(î) + ojica > tròjica, pêt + orica > petòrica, dv(â) + oje > dvòje, tr(î) + oje > tròje, pêt + ero > pètero* itd. Osnova broja *četiri* za takvu tvorbu glasi *čtv-*: *čtv-* + *orica > četvòrica* i *čtv-* + *ero > četvero*” (Silić i Pranjković 2005: 145).

Sufiks **-ak** dodaje se pridjevima sa značenjem ‘koji ima određeni broj godina’, pa nastaju imenice *trogodišnjak*, *četrdesetogodišnjak*... One postaju osnove na koje se zatim dodaje sufiks **-inja**, te nastaju imenice sa značenjem ženske osobe koja ima određeni broj godina, npr. *trogodišnjakinja*, *četrdesetogodišnjakinja*.

Sufiks **-ak** dodaje se i brojevima *deset*, *petnaest*, *dvadeset* i složenicama s *deset* kad se želi označiti približna količina (*desetak*, *petnaestak*, *sedamdesetak*). Uz osnovu *stotin-* koja završava na *n*, upotrebljava se sufiks **-jak**. U gramatici Barić i dr. na jednom se mjestu te riječi određuju kao „imenice koje znače približnu količinu” (1997: 221), dok na drugome mjestu stoji: „Prilozi koji znače približnost također su motivirani brojevima, i to deseticama i brojevima sa završetkom *est*. Njihovo se tvorbena značenje izriče sufiksom *-(a)k*. Ti se prilozi poimeničuju, ali nemaju sve oblike” (1997: 388). Prema Babiću riječ je također o imenicama te on navodi i danas iznimno rijetke oblike *trećak*, *četvrtak*, *petak*, *šestak*, *sedmak*, *osmak*, *devetak*. Oni imaju značenje glavnih brojeva. Označuju nešto što ima toliko jedinica koliko sadržava osnova (usp. Babić 2002: 116). S obzirom na to da riječi na *-ak* imaju značenja brojeva, odnosno riječi koje označuju količinu, i ne sklanjaju se, logično ih je odrediti kao priloge, a kao imenica može se odrediti samo *desetak*, koji ima sklonjive oblike (*Drugi se daju slikati desetke puta da bi iz gomile odabrali jednu fotografiju na kojoj su sami sebi podnošljivi*. hrWaC).

Sufiksima **-o/-e** tvore se prilozi od rednih brojeva (npr. *prvo*, *drugo*, *treće*) te od pridjeva/složenica *dvostruk*, *trostruk*... prilozi *dvostruko*, *trostruko*...

Nultim sufiksom prema Babiću se od imenica, pridjeva, brojeva, priloga i glagola tvore imenice ženskoga roda. Takva je imenica *čevrt*.

Složeno-sufiksacijska tvorba tvorbeni je način u kojemu nove riječi nastaju istodobnim djelovanjem slaganja i sufiksacije. Složeno-sufiksacijskom tvorbom od brojevnice osnove, spojnika *-o-*, druge osnove i sufiksa nastalo je više tvorenica. Sufiks *-nji* imaju pridjevi kao *trogodišnji*, *četverogodišnji*, *stogodišnji*¹², sufiks *-ni* pojavljuje se, primjerice, u *tromjesečni*, *četveromjesečni*, *trotjedni*, *četverotjedni*,¹³ sufiks *-(a)n* u pridjevima kao *jednodijelan*, *dvodijelan*, *troredan*, *četveroredan*, *jednokratan*, *dvokratan*, *jednojezičan*, *dvojezičan*. Nulti sufiks pojavljuje se u pridjevima kao *četverostruk*, *deseterostruko*.

¹² Iako se *stogodišnji* može rastaviti na *sto-godišnji*, jer se *sto* danas ne sklanja pa se može uzeti kao osnova, ovdje se uzima isti uzorak za sve brojeve te se *-o-* uzima kao spojnik. Osnova *st-* pojavljuje se u zastarjelom obliku *dvjesta*.

¹³ U tvorenicama s *-tjedni* ispred sufiksa *-ni* dolazi do ispadanja suglasnika *n*.

Srastanje je tvorbeni način pri kojem najmanje dvije osnovne riječi srastaju u tvorenicu. Na taj su način nastale tvorenice s *deset* (*četrdeset, sedamdeset...*) i *sto* (*četiristo, sedamsto*) te prilozi s put (*jedanput, dvaput, tripud*).

Riječi kao *dvogodišnjica, stogodišnjica...* mogu se protumačiti kao nastale slaganjem ili kao nastale sufiksacijom. Barić i dr. na temelju tvorenice *tisućugodišnjica* skloni su tumačenju da je riječ o sufiksaciji jer se u slučaju da je njezina preoblika ‘tisućita godišnjica’ dobiva tvorbena struktura sa spojnikom *-u-*, kojega nema u drugoj tvorbenoj strukturi. U preoblici ‘tisućugodišnje razdoblje’ spojni samoglasnik *-u-* u pridjevu *tisućugodišnji* tumači se kao akuzativni morfem imenice *tisuća*, koji je u pridjev ušao u tvorbenome procesu, i to srastanjem (usp. Barić i dr. 1997: 343). Prema Babiću riječ je o slaganju i spojniku *-u-*, koji je ograničen samo na neke riječi u prvome dijelu: *bratu-*, *polu-*¹⁴, *tisuću-* (*hiljadu-*): *bratučed, polukat, polumjer, tisućugodišnjica...* (2002: 45).

Budući da imenice koje završavaju na *-godišnjica* imaju značenje dana ili godine u kojoj se navršava određeni broj godina od događaja koji se obilježuje, bliža je preoblika npr. *petogodišnjica, dvadeseta godišnjica* nego *petogodišnje razdoblje, dvadesetogodišnje razdoblje* (a u slučaju više preoblika „biramo onu preobliku koja je bliža običnijem načinu izražavanja ili koja se može primijeniti na više imenica.” Barić i dr. 1997: 288) te je, dakle, bliži opis iz Babićeve *Tvorbe*, pri čemu se *u* uopće i ne treba promatrati kao spojnik jer je *tisuću* broj pa se i *tisućugodišnjica* može promatrati kao srastanje (kao i oblici *petogodišnjica, dvadesetogodišnjica*, gdje se uopće ne pojavljuje spojnik).

Riječi na *-godišnjica* odgovaraju i opisu nesufiksacijskih složenica u gramatici Barić i dr. (1997: 297): u svojem drugom dijelu imaju riječ koja se nalazi i među osnovnim riječima te složenice, a između prvoga i drugoga dijela obično se nalazi spojnik (*sedm-o-godišnjica*), ali spojnik i ne mora biti izražen (*tristo-godišnjica*, a tu se može ubrojiti i *tisuću-godišnjica*). Stoga je za rječnik bolja raščlamba *pet-o-godišnjica, sto-godišnjica, tisuću-godišnjica* nego *petogodišnj-ica, stogodišnj-ica, tisućugodišnj-ica*.

9. Vanjske poveznice

Brojevi i riječi tvorene od brojeva povezani su s *Kolokacijskom bazom hrvatskoga jezika* (<http://ihjj.hr/kolokacije>), gdje se može naći više sveza riječi s traženom riječju (vidi 6. sliku).

¹⁴ U Barić i dr. 1997. *polu-* je prefiks.

Kolokacijska baza hrvatskoga jezika Početna O bazi Popis oznaka i odrednica u bazi Popis natuknica u bazi Hrvatski ▾

točna pretraga ▾ TRAŽI

Rezultati pretraživanja za: **četvrti**

natuknica	vrsta riječi	tekst	sinonimi i varijante	Bez filtra ▾		značenje	primjer
				oznaka sveze	stil i struka		
četvrti		četvrta brzina		S		prom.	
četvrti		četvrta godina studija					
četvrti		četvrta nedjelja došašća					
četvrti		četvrti dan					
četvrti		četvrti put					
četvrti		četvrti razred		S			
četvrti		Četvrti svijet		S		pol./publ.	
četvrti		četvrto izumiranje		S		biol.	
četvrti		četvrto koljeno					
četvrti		četvrto mjesto					
četvrti		cezura nakon četvrtoga sloga					

6. slika: Primjer obrade rednoga broja *četvrti* u *Kolokacijskoj bazi hrvatskoga jezika*

10. Zaključak

U *Mrežniku* je brojeve i riječi tvorbenu povezano s brojevima uglavnom obrađivala jedna osoba kao zasebne, zatvorene skupine. Relativno kratak početni popis glavnih, rednih i zbirnih brojeva znatno je narastao zahvaljujući njihovim tvorenicama te je konačan broj natuknica povezanih s brojevima bio veći od 300. Brojevi su uglavnom obrađeni kao i druge riječi u rječniku, što je uz naglašenu natuknicu uključivalo određenje vrste riječi, podatak o sklonidbi, definiciju značenja, primjere značenja te izdvajanje kolokacija u obliku odrednica (pitanja) i abecednoga popisa najčešćih kolokacija dobivenih iz korpusa. Upravo je pristup da zatvorene skupine riječi obrađuje jedan obrađivač potaknuo iscrpniju analizu tvorbe brojeva i riječi tvorenih od brojeva te istaknuo važnost stvaranja sustavnoga opisa jer se pokazalo da brojevi u postojećim gramatikama (tvorbama) nisu dovoljno opisani, a tvorbena raščlamba brojeva ima implikacije i na određenje tvorbe riječi nastalih od brojeva.

1. prilog: Početni popis brojeva i brojevnih riječi za obradu u *Mrežniku*

jedan... devetnaest; dvadeset, trideset, četrdeset... sto; dvjesto, tristo, četiristo... tisuću; milijun, milijardu
 stotina, tisuća
 prvi... devetnaesti; dvadeseti... stoti; dvjestoti... tisućiti; milijunti
 jednojezični, dvojezični, višejezični
 jedanput, dvaput, triput
 dvostruko, trostruko
 jednostruk, dvostruk, trostruk, četverostruk, peterostruk, šesterostruk, sedmerostruk, osmerostruk, deveterostruk, deseterostruk
 cijelo, polovina, polovica, pol, pola, trećina, četvrtina, četvrt, petina, šestina, sedmina, osmina, devetina, desetina
 jednokratn, dvokratn, višekratn
 jednomjesečni, dvomjesečni, tromjesečni, četveromjesečni, petomjesečni, šestomjesečni, sedmomjesečni, osmomjesečni, devetomjesečni, desetomjesečni, višemjesečni
 jednoređni, dvoređni, troređni, četveroređni
 jednotjedni, dvotjedni, trotjedni, višetjedni
 dvoje, troje, četvero, petero, šestero, sedmero, osmero, devetero, desetero, jedanaestero, dvanaestero, trinaestero, četrnaestero, petnaestero, šesnaestero, sedamnaestero, osamnaestero, devetnaestero, dvadesetero, tridesetero, četrdesetero, pedesetero, šezdesetero, sedamdesetero, osamdesetero, devedesetero
 jedni, dvoji, troji, četveri
 jedinica, jedinac
 jedinica, dvojka, trojka, četvorka, petica, šestica, sedmica, osmica, devetka, desetka
 dvica, trica, četvrtica, devetica, desetica

2. prilog: Tablica s brojevima i brojevnim riječima obrađenima u *Mrežniku*

glavni	redni	muškarci	oba spola	prilog -ak	izvedenice
jedan	prvi				
dva	drugi	dvojica	dvoje		dvogodišnjak dvogodišnji dvomjesečni dvotjedni dvokatnica dvokrevetni dvojezičan dvojka
tri	treći	trojica	troje		trogodišnjak trogodišnji tromjesečni trokatnica trokrevetni trokut trećina trojka
četiri	četvrti	četvorka	četvero		četverogodišnjak četverogodišnji četverokatnica četverokut četvrtina četvrtinka četvorka

Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik, monografija, radna inačica

glavni	redni	muškarci	oba spola	prilog -ak	izvedenice
pet	peti	petorica	petero		petogodišnji petogodišnjak petogodišnjica peterokut petina petica
šest	šesti	šestorica	šestero		šesterokut šestina šestica
sedam	sedmi	sedmorica	sedmero		sedmerokut sedmina sedmica
osam	osmi	osmorica	osmero		osmerokut osmina osmica
devet	deveti	devetorica	devetero		devetina devetica
deset	deseti	desetorica	desetero	desetak	desetogodišnji desetogodišnjak desetogodišnjica desetina desetica
jedanaest	jedanaesti				
dvanaest	dvanaesti				
trinaest	trinaesti				
četnaest	četnaesti				
petnaest	petnaesti				
šesnaest	šesnaesti				
sedamnaest	sedamnaesti				
osamnaest	osamnaesti				
devetnaest	devetnaesti				
dvadeset	dvadeseti	dvadesetorica	dvadesetero	dvadesetak	dvadesetogodišnjak dvadesetogodišnji dvadesetogodišnjica
trideset	trideseti	tridesetorica	tridesetero	tridesetak	tridesetogodišnjak isto
četrdeset	četrdeseti	četrdesetorica	četrdesetero	četrdesetak	četrdesetogodišnjak isto
pedeset	pedeseti	pedesetorica	pedesetero	pedesetak	pedesetogodišnjak isto
šezdeset	šezdeseti	šezdesetorica	šezdesetero	šezdesetak	
sedamdeset	sedamdeseti	sedamdesetorica	sedamdesetero	sedamdesetak	
osmdeset	osmdeseti	osamdesetorica	osamdesetero	osamdesetak	
devedeset	devedeseti	devedesetorica	devedesetero	devedesetak	
sto	stoti			stotinjak	stogodišnji
dvjesto	dvjestoti				
tristo	tristoti				
četiristo	četiristo				
petsto	petstoti				
šesto	šestoti				
sedamsto	sedamstoti				
osamsto	osamstoti				
devetsto	devetstoti				
tisuću	tisući/tisućiti				
milijun	milijunti				
milijardu	milijarditi				

3. prilog: Tvorbena raščlamba u *Hrvatskome mrežnom rječniku*

Riječi kojima se ne bilježi tvorba

četiri	milijarda	sedamnaest
četрнаest	milijardu	sto
deset	milijun ¹	šesnaest
devet	milijun ²	šest
devetnaest	osam	tisuća
dva	osamnaest	tisuću
dvanaest	pet	tri
jedan	petnaest	trinaest
jedanaest	sedam	

Tvorenice

četiri-sto	deset-o-godišnj-i	dvogodišnjak-inja
četiristo-ti	deset-o-godišnjica	dv-o-godišnj-i
četр-deset	deset-o-mjeseč-ni	dv-oje
četрdeset-ak	desetor-ica	dv-o-jezič-an
četрdeset-ero	dva-put	dv-oji
četрdeset-i	devedeset-ak	dvoj-ica
četрdesetogodišnj-ak	devedeset-ero	dvoj-ka
četрdesetogodišnjak-inja	devedeset-i	dvokatn-ica
četрdeset-o-godišnj-i	devedesetor-ica	dv-o-krat-an
četрdeset-o-godišnjica	devet-ero	dv-o-krevet-ni
četрdesetor-ica	deveter-o-struk-Ø	dv-o-mjeseč-ni
četрнаest-ero	devet-i	dv-o-red-an
četрнаest-i	devet-ica	dv-o-struk-Ø
četv-eri	devet-ina	dvostruk-o
četv-ero	devet-ka	dv-o-tjed-ni
četver-o-dijel-an	devetnaest-ero	jedanaest-ero
četverogodišnj-ak	devetnaest-i	jedanaest-i
četverogodišnjak-inja	devet-o-mjeseč-ni	jedan-put
četver-o-godišnj-i	devetor-ica	jedin-ac
četverokatn-ica	devet-sto	jedin-ica
četver-o-mjeseč-ni	devetsto-ti	jedn-o-dijel-an
četver-o-red-an	drug-i	jednogodišnj-ak
četver-o-struk-Ø	jedan-put	jednogodišnjak-inja
četvor-ica	dvadeset-ak	jedn-o-godišnj-i
četvor-ka	dvadeset-ero	jedn-o-dijel-an
četvrt-Ø	dvadeset-i	jednokatn-ica
četvrt-i	dvadesetogodišnj-ak	jedn-o-krat-an
četvrt-ica	dvadesetogodišnjak-inja	jedn-o-krevet-ni
četvrt-ina	dvadeset-o-godišnj-i	jedn-o-mjeseč-ni
četvrt-inka	dvadeset-o-godišnjica	jedn-o-red-an
deset-ak	dvadesetor-ica	jedn-o-struk-Ø
deset-ero	dvanaest-ero	jedn-o-tjed-ni
deseter-o-struk-Ø	dvanaest-i	milijard-iti
deset-i	dva-put	milijun-ti
deset-ica	dv-ica	osamdeset-ak
deset-ina	dvje-sto	osamdeset-ero
deset-ka	dvjesto-ti	osamdeset-i
desetogodišnj-ak	dv-o-dijel-an	osamdesetor-ica
desetogodišnjak-inja	dvogodišnj-ak	osamnaest-ero

osamnaest-i	stotin-jak
osam-sto	šesnaest-ero
osamsto-ti	šesnaest-i
osm-ero	šest-ero
osmer-o-struk-Ø	šester-o-struk-Ø
osm-i	šest-i
osm-ica	šest-ica
osm-ina	šest-ina
osm-o-mjeseč-ni	šest-sto
osmor-ica	šest-o-mjeseč-ni
pe-deset	šestor-ica
pedeset-ak	šesto-ti
pedeset-ero	šez-deset
pedeset-i	šezdeset-ak
pedesetogodišnj-ak	šezdeset-ero
pedesetogodišnjak-inja	šezdeset-i
pedeset-o-godiš-nji	šezdesetor-ica
pedeset-o-godišnjica	tisuć-i
pedesetor-ica	tisuć-iti
pet-ero	treć-i
peter-o-struk-Ø	treć-ina
pet-i	tr-ica
pet-ica	tri-deset
pet-ina	trideset-ak
petnaest-ero	trideset-ero
petnaest-i	trideset-i
petogodišnj-ak	tridesetogodišnj-ak
petogodišnjak-inja	tridesetogodišnjak-inja
pet-o-godiš-nji	trideset-o-godiš-nji
pet-o-godišnjica	trideset-o-godišnjica
pet-o-mjeseč-ni	tridesetor-ica
petor-ica	trinaest-ero
pet-sto	trinaest-i
petsto-ti	tri-put
prv-i	tri-sto
sedam-deset	tristo-ti
sedamdeset-ak	tr-o-dijel-an
sedamdeset-ero	trogodišnj-ak
sedamdeset-i	trogodišnjak-inja
sedamdesetor-ica	tr-o-godiš-nji
sedamnaest-ero	tr-oje
sedamnaest-i	tr-oji
sedam-sto	troj-ica
sedamsto-ti	troj-ka
sedm-ero	trokatn-ica
sedmer-o-struk-Ø	tr-o-krevet-ni
sedm-i	tr-o-mjeseč-ni
sedm-ica	tr-o-red-an
sedm-ina	tr-o-struk-Ø
sedm-o-mjeseč-ni	trostruk-o
sedmor-ica	tr-o-tjed-ni
st-o-godišnji	
sto-godišnjica	
sto-ti	

Izvori i literatura

- Babić, Stjepan. 2002. *Tvorba riječi u hrvatskome književnome jeziku*. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – Nakladni zavod Globus. Zagreb.
- Barić, Eugenija i dr. 1997. *Hrvatska gramatika*. 2. promijenjeno izdanje. Školska knjiga. Zagreb.
- Damjanović, Stjepan. 1995. *Staroslavenski glasovi i oblici*. Jadranka Filipović. Zagreb.
- ERHJ = *Etimološki rječnik hrvatskoga jezika: A – Nj*. 2016. Ur. Matasović, Ranko. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb.
- Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. 2018. *Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik*. Upute za obrađivače. Radna inačica. <http://ihjj.hr/mreznik/uploads/upute.pdf> (pristupljeno 4. svibnja 2021.).
- Matas Ivanković, Ivana. 2020. Tvorba brojevnih riječi u *Hrvatskome mrežnom rječniku – Mrežniku*. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 46/2. 853–870. doi.org/10.31724/rihjj.46.2.22.
- Raguž, Dragutin 1997. *Praktična hrvatska gramatika*. Medicinska naklada. Zagreb.
- Silić, Josip; Pranjković, Ivo. 2005. *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Školska knjiga. Zagreb.
- Skok, Petar. 1972. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. Zagreb.